

ОСОБИСТІСНИЙ КОМПОНЕНТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА З УЧНЯМИ

Аналіз останніх досліджень проблеми та її актуальність. Підготовка майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями потребує детального структурно-функціонального аналізу, що передбачає розгляд змісту кожного з її компонентів.

Аналіз останніх наукових досліджень засвідчив, що автори пропонують значну кількість варіантів назв компонентів структури професійної підготовки вчителів. Особливої уваги приділяють ролі та змісту особистісного компоненту, що характеризує особистісні та професійно важливі якості майбутнього вчителя. Вчені визначають особистісний компонент професійної підготовки майбутніх учителів різних фахів: інформатики (Я.Б. Сікора), правознавства (І.М. Островська-Бугайчук), географії (О.В. Тімець), філології (О.А. Зуброва), гуманітарного профілю (О.Л. Веровська), початкових класів (Л.Г. Веред). Утім, поки що не розглянуто зміст особистісного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Метою статті є розгляд особистісного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями, а саме, таких професійно важливих якостей майбутніх учителів музики як дружелюбність, педагогічний оптимізм, толерантність, професійна відповідальність, педагогічний такт, формування яких є необхідними для підготовки до співробітництва з учнями.

Викладення основного матеріалу. Компонент (від лат. *componens* - складник) – це частина або елемент будь-чого. Структурні компоненти професійної підготовки є її базовими характеристиками, що у сукупності підтверджують факт її існування та відрізняють від інших освітніх понять.

Особистісний компонент є системоутворюючим елементом підготовки майбутніх учителів музики, що відіграє роль базового складника процесу становлення людини як фахівця і передбачає сукупність особистісних якостей, важливих для успішного виконання професійної діяльності.

Аналіз наукових праць показав, що автори обирають назви наступних якостей, що входять до складу особистісного компоненту професійної підготовки майбутніх учителів: чесність, доброзичливість, гуманізм, відповідальність, толерантність, такт (І.М. Островська-Бугайчук); критичність, активність, самостійність, об'єктивність, воля (О.Л. Веровська); емпатійність, гнучкість (Д.І. Демченко); комунікабельність, доброта, вимогливість до себе та до інших, справедливість, прагнення до самовдосконалення, адекватна самооцінка (О.А. Зуброва). Пропонуємо включити до структури особистісного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями наступні професійно важливі якості: дружелюбність,

педагогічний оптимізм, толерантність, професійна відповідальність, педагогічний такт.

Сучасний тлумачний словник Т.Ф. Єфремової визначає *дружелюбність* як дружню прихильність, доброзичливе ставлення до будь-кого. Переваги дружелюбності у сфері шкільної освіти полягають в тому, що ця особистісна характеристика надає відкритості у побудові навчальних взаємовідносин, забезпечує інтерес суб'єктів навчально-виховного процесу один до одного, активізує їх пізнавальний інтерес до музичної діяльності, несе радість від навчального спілкування як учням так і вчителям.

Формування дружелюбності як професійно важливої якості майбутніх учителів музики відбувається у процесі їх професійної підготовки через зацікавленість у спільному студентському житті із викладачами та іншими студентами. Через дружелюбність студенти вчаться краще розуміти і відчувати інтереси і потреби товаришів, співчувати та допомагати один одному, долати труднощі у спілкуванні під час сумісної навчально-професійної та концертно-просвітницької діяльності.

Педагогічний оптимізм (від латів. *optimus* — найкращий) ґрунтується на глибокій вірі педагога у необмежені можливості кожного учня, в результативність своєї освітньої роботи. В основі педагогічного оптимізму лежить переконання, що учень може змінитися на краще за допомогою відповідних умов, що створює вчитель для його перевиховання, для того, щоб він повірив в себе, став активно боротися за свою людську гідність.

Формування педагогічного оптимізму як професійно важливої якості майбутніх учителів музики ґрунтується на сучасному гуманістичному світогляді, що визнає право кожної людини незалежно від її особливостей і можливостей бути включеною в освітній процес як рівноправний суб'єкт. Ця якість ґрунтується на вірі в учня, в його музичні та творчі можливості, здатності бачити в ньому лише позитивні якості та спиратися на них у процесі навчання.

Педагогічний такт – це перш за все відчуття міри, що виявляється в умінні тримати себе належним чином, а також дотримання етичних правил. Він проявляється у виборі засобів педагогічної дії, вмінні у будь-якому випадку використовувати найоптимальніші способи виховання. Формування педагогічного такту як професійно важливої якості майбутніх учителів музики є потрібним у складних і неоднозначних ситуаціях музично-творчого співробітництва, в яких, окрім етичної сторони стосунків вчителю потрібно проявити свою винахідливість, інтуїцію, врівноваженість, почуття гумору. За допомогою педагогічного такту вчитель може вільно будувати етично цінні та гуманні стосунки з учнями під час реалізації своєї професійної діяльності.

Професійна відповідальність вчителя полягає у розумінні своїх обов'язків перед учнями, а саме, за результати їх навчання та виховання. Це сукупність всіх етичних якостей, що допомагають вчителю грамотно та ефективно виконувати професійні освітні завдання відносно себе та своїх учнів і суспільства в цілому.

Формування відповідальності як професійно важливої якості особистості майбутнього вчителя музики є серйозним виховним завданням, що забезпечує функціонування механізму співробітництва. Так, у структурі спільної діяльності відповідальність буває індивідуальна (за власні дії та особистісний вклад у загальну

справу) та колективна (за дії учнівського колективу). Головне місце у формуванні відповідальності майбутнього вчителя музики належить правильній оцінці міри відповідальності і можливостей узяти її на себе. Це пов'язано з розумінням наслідків, що можуть спричинити рішення або дії вчителя, його готовності виконувати всі свої обіцянки і виконувати всі свої обов'язки, умінням приймати оптимальні рішення в складних ситуаціях. Фактично, перед майбутнім учителем музики повстає завдання бути спроможним оцінити як свої успіхи так і успіхи учнів підчас музично-творчого співробітництва та відмічати особистий внесок кожного у загальну справу. Ця інформація у подальшому дає змогу провести вдалу корекцію навчальної діяльності учнів та педагогічної діяльності самого вчителя, допомогти та підтримати школярів для втілення провідної мети навчального співробітництва – зробити кожного більш яскравою індивідуальністю. Чим більш відповідальним є майбутній учитель музики, тим більш дружній навчальний хоровий або оркестровий колектив учнів він може створити.

Толерантність є важливим елементом співробітництва, що визнається сьогодні ключовим етичним принципом громадянського суспільства та розглядається як соціальна цінність по забезпеченню прав людини на свободу і безпеку. Толерантність (від латів. *tolerantia* — терпіння) означає повагу, прийняття і правильне розуміння інших культур, способів самовираження і прояву людської індивідуальності. Формування толерантності як професійно важливої якості майбутнього вчителя музики пов'язано з реалізацією гуманістичних ідеалів, що починається з активного ставлення студентів до загальнолюдських права і свобод, забезпечення здійснення цих універсальних прав, і подальшого прагнення до їх захисту по відношенню до школярів. Толерантне відношення передбачає налаштування на правильне розуміння і діалог з учнями, визнання і повагу права школярів на відмінність у формах самовираження і способах проявів своєї індивідуальності, запобігання конфліктам або вирішення їх ненасильницькими засобами без використання принципів авторитарної педагогіки. Справжня толерантність є властивістю естетично вихованого і художньо розвиненого розуму, цінною якістю високоморальної особистості майбутнього вчителя музики, якій заради самоствердження не потрібно приниження іншої людини.

Висновки. Отже, розгляд особистісного компоненту підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями показав, що стимулювання студентів до формування таких професійно важливих якостей як дружельюбність, педагогічний оптимізм, толерантність, професійна відповідальність, педагогічний такт сприятиме налагодженню позитивної міжособистісної взаємодії та співтворчості у навчально-виховному процесі загальноосвітніх шкіл.

Перспективи подальших досліджень полягають у необхідності більш детальної розробки мотиваційно-ціннісного та когнітивно-операційного компонентів структури підготовки майбутніх учителів музики до співробітництва з учнями.

Література

1. Психодиагностика толерантности личности [Психодиагностические монографии]. – К.: НАВСУ, 2008. – 176 с.
2. Теорія і методика професійної освіти: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Т.Ю. Осипова, Р.С. Гурін; за ред. З.Н. Курлянд. – К.: Знання, 2012. – 390 с.